

NASRETTİN HOCA VE PSİKANALİZ

GÜLERİZ AĞLANACAK
HAL-Ü PERİŞANIMIZA

Dr. HERMAN AMATO
Çizgiler : FERRUH DOĞAN

Nasrettin Hoca eşeğini satmak üzere pazara götürmüştü. Adamın biri dişlerine bakmak istemiş, eşek parmağını kapmış. Diğer kuyruğunu kaldırıncaya eşek onu bir çiftede yere sermiş. Bunun üzerine tellâl : «Senin eşeğin çok sakar biz bunu satamayacağız» diye haber verince Hoca : «Zaten benim de satmaya niyetim yoktu, elâlem bu hayvandan neler çektiğimi öğreysin diye onu pazara getirdim», demiş.

Bu fıkra yalnız güldürmekle kalmıyor, gülme nedenine de biraz ışık tutuyor. Tek başımıza çektiğimiz baskılardan kurtulmak, biraz ferahlamak, dert ortağı bulmak.

Nasıl Oluyor da Güliyoruz :

İlk yazımızda niçin güliyoruz ? Diye bir soru atmıştım. Aradan on ay geçti, 3 üncü defadır FREUD'ün «Nükte ve onun bilinç altı ile ilgisi» adlı kitabını okuyorum. Yeni yeni sorularına cevap bulmaya başlıyorum. Yalnız FREUD'ün kitabını değil, diğer kitapları da karıştırıyorum. En ilginç bulduğum FREUD'ün kitabıdır. Ama çok kereler okuduğum halde iyice anlayamıyorum. Bu, kitabın kusuru olmasa gerek, benim soruyu ele alış tarzımdan ileri geliyor. Bu kitap sorularına cevap verecek yerde yeni sorular sormama neden oluyor. FREUD nüktelerle ilgili kitabını 1905 yılında yazıyor. İlk defa olarak PAVLOV'dan bahsediyor. Bir daha da bu araştırmacının sözü geçmiyor. Hiç olmazsa ben bir daha bu konuya döndüğüne rastlamadım. Oysa ben hayat görüşümü PAVLOV'un üzerinde durduğu bir deneye dayandırmışım. FREUD'ün bulgularını da kapsayan bir deney. Şimdiye dek şaşıttığını da görmedim. Herhalde hep normal insanlarla uğraştığım için olacak...

Gene Elips - Daire :

Shenger-Krestovnika tarafından 1921 de yapılan bir deney PAVLOV'un ilgisini deneysel nöroz (ruh hastalığı) üzerine

çekiyor. Bu ünlü deneyde bir köpeğe daire gösterilerek gıda veriliyor. Elips gösterilince hiçbir şey verilmiyor. Sonuç olarak hayvan daire görünce salya akıtıyor, fakat elipsi görünce cevap vermiyor. Elips derece derece daireye benzetiliyor. Eksenlerin çapı 9/8 olunca köpek bunu daireden ancak güçlkle ayırabiliyor. 3 hafta kadar bu işte başarı gösteriyor, sonra davranışları olumsuz sonuçlar vermeye başlıyor. Yalnız bu güç görevi yerine getirmemekle kalmıyor. Eskiden cevap verebildiği daire ve elipslere de hiç cevap vermez oluyor ve bunları görünce, yerinde durmuyor, heyecana kapılıyor, havlamaya başlıyor. Burada üzerinde durulması gereken özellik hayvanın hiçbir şekilde cezalandırılmamış olması, bu ruhsal bozukluğun düş kırıklığına uğramak korkusundan ortaya çıkmasıdır. Demek oluyor ki hayvan, ayrılması güç olan durumlarda devamlı çaba göstermekle bazı ruh hastalıklarına yakalanabiliyor.

İnsanın ortama uyması için seçim yapmak önemli olduğuna göre, insanlar iki durum arasında seçim yapma güçlüğü ile karşılaştıkları anda bazı korku (ya da bunaltı) belirtileri gösterir. Geçen sayımızda bunlara ait bir takım örnekler vermiştik : Yeni bir işe girmek (başarı-başarısızlık), problem çözmek (başarı-başarısızlık), birini beklemek (gelip-gelmek).

Buna dayanarak normal insan davranışının bu temele dayandığını ve UNAMUNO'nun sözünün az değişiklikle geçerli olduğuna kanaat getirmiştik. «Sıkıntı (daha doğrusu bunaltı) hayatın esasıdır ve biz yeni buluşları, sinemayı, romanları ve aşkı sıkıntıya borçluyuz». Daha doğrusu bunları sıkıntıdan kurtulmak için yaparız.

FREUD'den nüktelerin teşekkül mekanizmasını öğrenince, çok iyi tuttuğuna inandığım bu kurala inanıp inanmamakta sıkıntı çekmeye başladım. Ben de âdeta elips daire arasında kararsız kaldım. Gülmeyi doğuran nedenlerin hemen hemen hepsi seçim güçlüğüne yol açan nedenlerdi.

Nükte ve Komik Durumlar Yaratın Teknikler :

Çift anlamlı sözler, imalar, eksik anlatılmış sözler, aynı kelimenin ya da malzemenin değişik anlamlarda tekrarlanması, yer değiştirmiş deyimler, ya da olayların önem derecelerinde yer değiştirmeler. İlgisiz olan şeylerin arasında ilgi kurma, mantık hataları, yersiz davranışlar. Acemice hareketler, taklitler (adamın kendisi mi? Yoksa bir yabancı mı?). Gıdıklama (Saldırgan bir davranış mı? Yoksa dostça bir yaklaşma mı?). Anlamsızlık içinde anlam. Kısa bir anlatım. Anlatım ekonomisi.

Matematik ve Nükte :

Matematikte de hemen hemen aynı şeyleri yapıyorduk. İlgisiz şeyleri birleştirmeye ve kısalığa örnek : Aynı kısa formülü, bir kere Spor-Totoya, bir kere Milli Piyangoya, bir kere kâğıt kromatografisine, bir kere nişanlılıkla ilgili probleme, bir kere de bozuk ilâç ampullerine uyguluyabiliyorduk. Formüldeki semboller hiçbir kesin anlama gelmiyen imalardı.

Matematiğin Bertnard Russell tarafından yapılan bir tanımı, anlamsız içinde anlam deyimini anımsatıyor : Bertrand Russell matematik için şunları söylemiştir : «Matematik öyle bir konudur ki, neye dair konuştuğunuzu hiçbir zaman bilemezsiniz ve ne de söylediklerinizin doğru olup olmadığının farkındasınız».

Doktor Erdoğan ACARLAR'ın Nükteler Evreni :

Bu tanımlara bakarak Dr. Erdoğan Acarların ileri sürdüğü gibi tüm evreni bir nükte olarak mı kabul edeceğiz? «Ben evrenin insan dışında bir süreç olarak nüktesi ve nükteleri olduğuna da inanıyorum üstelik. Evrenin fiziksel olayları bile birer nükte sadece, hayret verici, çok, pek çok güzel birer nükte : Madde bir nükte, enerji bir nükte, aralarındaki karşılıklı ilişkileri ise ayrı bir nükte. İnce, zarif, şakacı bir anlamı var evrenin, sanki evren bir büyük nükte. Hayat bir nükte, insan bir nükte, insan aklıysa kopkoyu nükte. Doğumumuz tatlı bir nükte, ölümümüz... O da bir nükte. Gerçek-nükte birliği bile bir nükte başlıbaşına» (E. ACARLAR, 41 DENEME, Sayfa : 157).

Nükteleri yaratan aynı mekanizma bilimsel düşüncüyü de yaratmış demek ister

Berber ve Nalbant

gibi geliyor bana Dr. Erdoğan ACARLAR'ın sözleri (Dostum Erdoğan ACARLAR, yanlıdıysam düzelt lütfen).

Evet, kuşku yaratan çift anlamlı olaylar, bir yandan bizi neden aramıya, incelemeye, ayırmıya itiyor, diğer yandan bizi güldürüyor. Bir yanda bir durumu ayıramamanın endişesi, diğer yanda benzer kuşku yaratması gereken fikirlerin bizi güldürmesi. Gerek sıkıntı ile karşılaştığımız durumlarda gerekse gülünç bulduğumuz durumlarda iki ya da daha fazla durum arasında seçim gücümüz var.

Peki, nasıl oluyor da bir kere bir olaya bunaltı, telâş ile cevap veriyoruz da, diğer keresinde aynı olay bizi neşelendiriyor, güldürüyor? Aslında sıkıldığımız hallerde bile, yani iki durum arasında kalmaktan endişelendiğimiz hallerde bile, çözüme ulaşınca, diğer bir deyimle kararımızı verince rahatlıyoruz. Bir problem çözünce sonuçtan emin olunca seviniyoruz.

Nüktenin Yarattığı Sevincin Nedeni Anı Çözümdür :

Problem çözerken oldukça uzun süre çaba harcadığımız için bitkin hale düşüyoruz, artık kahkahayı koyuvermiyoruz. Bence gülmenin nedeni, kısa süreli bir sürpriz ve umduğumuzdan daha çabuk çözdüğümüz bir problemdir : Güç bir problemle karşılaşacağımızı sanırken basit bir olayla karşılaşıyor ve çaba harcıyacağımızı düşünerek harekete getirdiğimiz enerji, birden bire lüzumsuz hale geliyor ve bu aşırı enerji dudaklardan gülme şeklinde fıskırıyor. Böylece FREUD'un de dediği gibi, bir ruhsal enerji —bu deyim hiç de sevmem ya— ekonomisi oluyor. Kısalık, ekonomi ve sürpriz gülmeyi açıklıyor.

Eğer sürpriz kötü olursa, bu kez olaya gülme ile cevap verecek yerde ağlama ile cevap verebiliyoruz. Bu da Desmond Morris'in «Çıplak Maymun» Kitabındaki çocuğun gelişmesi ile ilgili sözlerini açıklıyor —Bu kitap Sander yayınları arasında çıkmıştır—. Gülme ağlamadan gelişmiştir. Bana kalursa hem gülme, hem de ağlama bunaltı ya da korkudan gelişmiştir. Çok kısa süreli ve şiddetli olmayan korku dinince gülmeye başlıyoruz. Çocuğun gülme-ye başlaması Desmond Morris'e göre anesini tanımaya başlayınca oluyor. Yabancılık içinde aşınayı bulma zevki. Bu fikirlerin başlangıcı DARWIN'e kadar dayanır. Hayvan (maymun) yabancıya dişlerini gösterir, bu yabancı bildik çıkarsa ona âdeta gülürler.

Bütün Sürprizler Güldürücü Değildir :

Yaptığım bütün deneylerde gülme olayında sürpriz kavramına rastladım. Ama bütün sürprizler güldürücü değildir. Aynı kelimenin tekrarlanması ba-ba-ba gibi belki sürpriz duygusu vermiyebilir. Ama bir çocuk aynı kelimeyi aynı başarı ile tekrarlayabileceğinden emin olmadığı için bebek bu tekrarları başardıkça sevinç ve gurur duyar, kahkaha da salabilir. Büyüdüğümüz anda değişik bir kelime beklerken gene aynı kelimenin değişik bir anlamda karşımıza çıkması, bizde sürpriz etkisi bırakabilir. Buna değinmenin nedeni FREUD'un sürpriz çözüme zevki dışında tekrardan doğan bir zevkin var olduğunu ileri sürmesidir. Kanaatimizce bu iki cins zevk aynı grupta toplanabilir.

Bütün sürprizlerin güldürücü olmadığını söylemiştik. Aşırı bir olay gülme zevkini ortadan kaldıracaktır. Ya da problem kolay çözümler bizi uzun düşündürmeye başlarsa, gülme isteğimiz durur. Bilmece ile nüktenin ya da güzel sözlerin farkı budur. Örneğin, Konfiçyüsün «Öğrenmeden düşünmek tehlikeli, düşünmeden öğrenmek faydasızdır» sözleri düşündürücü oldukları için güldürücü değildir. Halbuki gülünç olması için gerekli bütün teknikler kullanılmıştır. Aynı malzeme yer değiştirerek takdim edilmiştir. Öğrenmeden düşünmek tütürücü, düşünmeden öğrenmek güldürücüdür, desem komik bir sonuca ulaşabilirim.

Aşırı bir olayın gülme zevkini ortadan kaldıracığına örnekler verelim : Oyuncak sandığımız bir tabanca ile şakalaşırken birden patlaması ve bir arkadaşın ölü-

mü gibi. Ya da bir kapıyı açtıktan sonra yan odaya geçecek yerde kendimizi asansör boşluğunda bulmamız gibi. Bu durumlar yabancıları ve özellikle çocukları güldürebilir : Karlı bir yolda kayıp düşmemiz gibi. Beklenmedik ve bizi çok yakından ilgilendirmeyen bir olay bizi güldürebiliyor, buna karşılık beklenmedik olay bizim başımıza gelirse gülecek yerde endişeye kapılıyoruz. Bu bakımdan gülünen kötü durumdadır, gülen iyi durumdadır. Hiçbir zaman gülünç duruma düşmek istemeyiz.

Bir palyaçonun bizi nasıl güldürdüğünü düşünelim, davranışı yabancı ama korkunç değil, çocukça, o bakımdan ondan korkacak yerde gülüyoruz. Yaptığı jestler bizim için sürpriz oluyor. Gülmenin sirayeti bile sürprizle açıklanabilir. Çok ciddi bir konferans esnasında biri bir kahkaha koyuveriyor. İrkiliyorsunuz, acaba size mi gülüyorlar? Size gülünmediğini ve işin tehlikesiz olduğunu anlayınca, siz de kervana katılıyor kahkahayı koyuveriyorsunuz. Konferansın ne hallere düştüğünü düşünen kim ?

Problem çözümünü çok kez hayvanlar için ölüm kalım sorunu olduğu halde, biz olayların yerine kelimeleri koyduğumuz için, bu problemler bizim için ikinci derecede önemli olabiliyor ve sözlü durumlara uydurmasyon çözümler getirip gülebiliyoruz. Nüktelelerin çoğu sözde bilmece ve bunlara getirilmiş kısa çözümlerdir. Bunları çözmek gururumuzu okşuyor.

Bu son söylediklerimiz gülmenin niçin insanlara özgü olduğunu belki açıklar.

Biraz da FREUD'den Bahsedelim :

FREUD gülmeden bahsederken bizim yukarıda söylediklerimizi biraz daha uzun ve karışık olarak, gülme teknikleri adı altında toplamıştır. Benzer fikirler ileri sürmüş yazarların isimlerini vermiştir. Bunlar arasında BERGSON ve Herbert SPENCER'in katkıları önemlidir.

FREUD'e göre gülme teknikleri ruhsal baskıyı kaldırır ve böylece ruhsal enerji ekonomisine yol açar. Bu kazanılmış enerji kahkaha şeklinde insanın boşalmasını sağladığı gibi daha derin tabakalarla temas etme, o zamana kadar açılmamış isteklerin ortaya dökülmesine imkân verir. İlk hazı gülme teknikleri doğurur bu haza daha derin isteklerin geçiştirilmesinden doğan hazlar da katılır. Bir otoriteye karşı koymanın zevki. Açık saçık bazı istekleri hayalî bile olsa gerçekleştirmenin zevki.

FREUD nükte tekniklerinden söz açarken sürpriz unsurunda, nükte tekniklerinin rüya işi tekniklerine benzerlikleri üzerinde durmuştur. Bu son özellik üzerine daha fazla basmıştır: Yer değiştirme, kesifleştirme, mantık hataları vb. gibi (Rüyalarla ilgili Şubat ayında çıkan yazımızı okuyunuz). Amacı rüya ve nüktede bilinç altının rolünü ortaya koymaktı.

Dikkat edilirse bütün bu teknikler sürpriz sözcüğü altında toplanabilir. Bilindiği gibi bu sözcük, beklemediğimiz bir durumun birdenbire karşımıza çıkması anlamına gelir. Bir kelime yer değiştirerek acıip alışmadığımız bir anlam almıştır. Zıt anlamlar bir tek kelimedede toplanarak, bizi şaşırtmıştır vb. gibi.

Komik ve Nükte :

FREUD incelemelerini yaparken, nüktayı komikten ayırmıya özellikle dikkat etmiştir. Komik durumlarda bilinç ve ön bilinç işe karışır. Oysa nüktede alt bilince yani daha derin tabakalara ulaşılır. Komik durumları bir kişinin hazırlaması şart değildir. Şişman bir adam, bir maskaralık, saf bir cevap, bir tik komik etki bırakabilir, buna taklidi de ekleyebiliriz. Komik durum için iki kişi yeterlidir. Gülen ve gülünen. Halbuki nüktede, nüktayı yapan kendini değil karşısındakini gülünç duruma sokar. Kendisi gülmez, duygularını paylaşan üçüncü bir şahıs (bilmeceyi çözüp rahatlayarak gülmiye başlar. Bu yüzden nükte yapan sempati toplar. Zararsız nüktelerde bir kişi değil, bir durum ya da bir fikir gülünç duruma sokulur. Daima nüktayı yapan sempati toplar. Sözlerinde zekâ kıvılcımı vardır. Nüktayı yapanın gülmemesinin nedeni, kendisinin nüktayı hazırlamakla uğraşmasıdır. Nüktenin kendisi için sürpriz etkisi yoktur. Bu etkiyi üçüncü şahısta yaratır ve bunu başardığı için kendisi de gülmiye başlar.

Kafa tutma eğiliminin ortaya çıktığı bir Timur- Nasrettin Hoca fıkrasını örnek verelim :

Timur Nasrettin Hocaya : «Eşekle aranda ne kadar mesafe var?» diye sorar. «İki arşın kadar» cevabını alır. Burada eksik anlatım, cevaba sürpriz ve ekonomi özelliklerini katmıştır. Nasrettin Hoca dolaylı bir yoldan Timur'a sen eşeksin demek, tehlikeye düşmeden intikamını almaktadır. Otoritenin baskısını kaldırdığı için orada bulunanların eğer cesaretleri elverseydi, onlar da rahatlayıp kahkahayı koyuvereceklerdi.

İncir ve Zeytin

Ben İse Berber Sanmıştım :

Gene ilgisiz iki olayı bağlamak ve taşı gediğine koymak suretiyle gülünç etki yaratan başka bir nükte anlatalım : Nasrettin Hoca acemi bir berbere gider. Adam traş ederken onu bir güzel acıtır. Derken karşı dükkândan böğürtü sesleri gelmiye başlar. Hoca o dükkânın ne iş yaptığını sorar. Nalbant dükkânı olduğunu öğrenince : «Ben de berber sanmıştım cevabını yapıştırır». Eksik bir cümleyle çok şey anlatıyor ve kendisine acı veren berberden hincını çıkartıyor.

İncir ve Zeytin :

Diğer bir fıkraya yanlış kelime kullanmalarını âdeta FREUD açısından açıklamasını yapmaktadır. Bilindiği gibi insanlar isteklerini ortaya koymak için bilinçsizce kelimeleri yanlış seçer ya da atlarlar. Hoca Kadı tarafından iftara davet edilmiş ve çok sevdiği kaymaklı incir tatlısı yiyeceği söylenmiş. Ama tatlı ortaya çıkmamış. Hoca dua ederken Kur'andaki «Vettini vez Zeytuni» diye başlayan ve «İncir ve zeytine and olsun» anlamına gelen süreyi okurken, incir anlamına gelen «tin»i atlayıp sadece Vez zeytuni demiş. Kadı : «İnciri unuttun Hocam» demiş. «Onu benden önce sen unuttun» cevabını almış.

Kelime Kısımlarının Tekrarlanması İle İlgili Bir Örnek :

Aziz Nesin sanırım bundan 30 yıl önce böyle bir espri yapmıştı. Demokratik anti-

demokratik gibi tiktikler devam ettikçe halimiz bitiktir. Burada güldürücü unsur, demokratik ve antidemokratik kelimelerinin parçası olan tiktik kelimesinin anlamsız olmaktan çıkıp anlam kazanmasıdır. Tiktik kelimesi bitik kelimesi ile ilgi kurmuş böylece tiktik kelimesi tartışma anlamını kazanmıştır. Bu tartışmalar devam ettikçe halimiz bitiktir sözü güldürücü bir hal almıştır. Burada ses benzerliği anlam benzerliğinin yerini tutmuştur. Biz de sözde tiktik bilmecesini çözebildiğimiz için baskımız kalkıyor, rahatlıyor gülüyoruz. Tiktik kelimesinin çocuksu bir kelime olmasına karşılık, onun yerine bilimsel ya da ürkütücü yabancı bir kelime konulsaydı aynı etki sağlanamayacaktı.

İroni :

İroni kelimesinin tam Türkçe karşılığını bulamadım. İroni de söylenmek istenen şeyin tam tersi söylenerek karşı tarafın mantığı çürütülür. İroniyi yapan bazı davranışlarla söylediklerine kendisinin inandığını belirtir. Tersinden doğruya varmak gene bir bilmece çözmeye dayandığı için gene bizim kuralımız tutuyor. FREUD de dikkati rüyada da böyle bir ters anlamı olduğuna çekiyor.

Açık Saçık Fıkralar :

Açık saçık fıkraların niçin insanları güldürdüğünü ben anlamam. Bu gibi durumlarda sarhoşlukta olduğu gibi baskının kalktığı açıktır. Ayrıca açık saçık konuşmak her zaman adet olmadığı için burada sürpriz, alışılmışken sıyrılmaya özelliği vardır.

Humur :

Humur acıklı bir durumun üstesinden gelebilmek, kendi düşüğümüz durumla alay edebilmektir. Nasrettin Hoca'nın ata binemeyince önce «Hey gidi gençlik» demesi, sonra ortalıkta kimsenin bulunmadığını farkedince «Ben senin gençliğini de bilirim» sözlerini eklemesi halinde olduğu gibi. Burada kişi kendisinin üstüne çıkabiliyor. FREUD'e göre humurda üstbenin etkisi var : kişi kendisinin cezalandırılmasına ses çıkarmıyor. Yani insan ah vah edeceğine kendi kendisi ile alay ediyor. Bu bakımdan humurda bir asalet vardır.

Gene Kurdun Kuyruğu Koparsa Fıkrası :

Kurdun kuyruğu koparsa fıkrasında niçin güldüğümüze bakalım. Manzara berbat ! Bir yandan öğrenci mağaraya girmiş,

Hoca kurdun kuyruğunu tutarak içeri girmesini önlemek istiyor. Tam korku, telâş ve endişe gösterilmesi gereken bir durum. Kuyruktan tutma, işe komik bir yön vermeye başlıyor. Çünkü kurdun kuyruktan tutulmasına alışık değiliz ve hem Nasrettin Hoca'nın, hem de kurdun davranışları çocukca bir hal alıyor. Kurt kuyruğunu kurtarmak için geriye doğru gidebilirdi. Ayrıca İmad : «Debelenme Hoca toz duman oluyor» sözlerini söylüyor. Bu sözler İmadın saflığını ve onu bekleyen sürprizden habersiz oluşunu ortaya döktüğü için insanı güldürüyor. İmad cümlesini «görmiyorum» diye bitiriyor. Cevapta görme kelimesi değişik bir anlam kazanıyor : «Hele kurdun kuyruğu kopsun, sen görürsün tozu dumanı». Burada görme kelimesi bir keresinde gerçek anlamı ile diğer keresinde yaşama anlamında kullanılıyor. Toz duman kelimesi de öyle. İkinci keresinde toz olacaksın anlamını taşıyor. Aynı malzeme değişik şekillerde kullanılmıştır. Hoca'nın cevabı işe, hem bir boşalma, hem de bir humur unsuru katıyor. Hoca bu kadar dert içinde işin içinden sıyrılıp cevap yetiştirebiliyor. Demek ki bir kaç gülme unsuru bir araya eklenmiştir. Geçen yazılarımızda değindiğimiz cinsel anlamın sanırım gülmemizde genellikle katkısı yok. Çünkü fıkrada komik unsur hakimdir ve olay bilinç, önbilinç arasında cereyan etmektedir. Oysa cinsel anlam sembollerle anlatılmakta, onlar kolay anlaşılmamaktadır. Bu sembollerde bilinç altının katkısı vardır. Benzer teknikler cinsel sembollerin katkısı olmadan bizi güldürmeye yeter.

Başta söylediklerime bakıp ta FREUD'ün fikirlerine karşı çıktığımız sanılmasın. Aksine başka bir yoldan başladığımız düşünce serisinin beni de gülme tekniklerinin, ruhsal ekonomiye bağlanabileceği sonucuna başka bir yoldan vardığımızı anlatmak istedim. Nüktenin bilmecesinin sonucunu çabuk elde edince gevşeriz. Bu gevşeme yalnız uğraştığımız probleme karşı değil, tüm olaylar içindir. O zaman rahatlar ve baskıdan kurtuluruz.

Üç Çeşit Ekonomiden Doğan Üç Zevk :

Nükte (espri) yaparken, baskı yapan etkilerden ekonomi yaptığımız için zevk duyarız.

Komik bir şey karşısında kendi ekonomik, ustalaşmış hareket ve fikirlerimizle karşı tarafın çocuksu davranışlarını mukayeseden zevk duyarız. Humurda ise, üzüntü karşısındaki kendi ekonomik tutumumuzla, bir çocuğun ya da başkasının o

